

Ivan Kordić

STANJE MUZEJA HERCEGOVINE NAKON SRPSKE OKUPACIJE

Zavičajni muzej u Mostaru osnovan je 1950. godine da bi kasnije postao *Muzej Hercegovine* kao regionalni muzej kompleksnog tipa. Sustavni kontinuirani muzeološki rad počinje na ovim prostorima znatno ranije. Austrija u Sarajevu osniva *Zemaljski muzej* s ciljem da prikuplja muzeološku građu s čitavog prostora BiH. Nešto ranije, 1884. godine, osniva se Arheološka zbirka na Humcu kod Ljubuškog. Veliki dio građe iz Hercegovine pohranjen je u Zemaljskom muzeju. Kroz više od četiri desetljeća Muzej Hercegovine se kontinuiranim radom razvio u značajnu muzejsku ustanovu, koja tretira problematiku arheologije, povijesti, etnologije i povijesti književnosti.

ARHEOLOŠKI MUZEJ

Od početka rada Muzej ima Arheološku zbirku. Tek 1966. godine osniva se Historijsko-arheološki odjel i od tada se sustavno počinje prikupljati arheološka građa. Također počinju sustavna arheološka iskopavanja na nizu lokaliteta, od kojih spominjemo samo najvažnije: Cim kod Mostara, Biograci, Žitomislinci, Gorica kod Bune, Vinjani, Varvara, Bokševac kod Konjica, Tepčići, Trijebanj, Borak kod Širokog Brijega itd.

Iskopavanjima, otkupom i darivanjima Muzej je došao do više tisuća arheoloških eksponata i bio je spreman prirediti veću stalnu arheološku postavku za kojom Mostar odavna osjeća potrebu. Teški kameni spomenici bili su smješteni u dva muzejska lapidarija. Dio arheoloških eksponata bio je izložen na stalnoj muzejskoj postavci pod nazivom *Prošlost Mostara*.

Rat je najviše uništio spomenike koji su stajali u muzejskom lapidariju. U ratu nestali su i uništeni brojni sitni arheološki eksponati, veliki broj rimskog i srednjovjekovnog novca, brojni prapovijesni i rimski materijali. Posebno veliku štetu predstavlja nestanak glasovitih cimskih kasnoantičkih moćnika koji su odista bili pravi rariteti u bosanskohercegovačkoj i hrvatskoj arheologiji. Arheološki je odjel imao 12.500 predmeta.

POVIJESNI ODJEL

Četiri stalne postavke bile su sastavni dio Povijesnog odjela: Prošlost Mostara, Radnički pokret i NOB na teritoriju Hercegovine, Život i djelo Džemala Bijedića i Život i djelo Gojka Vukovića.

Osnovna značajka Odjela bila je prikupljanje i obrada građe radničkog pokreta, NOB-a, sindikalnih i drugih političkih i strukovnih organizacija. Građa, koja se prikupljala u Odjelu, obuhvaćala je period od srednjeg vijeka do novijeg doba.

Povijesni je odjel do ovoga rata imao 56.728 jedinica, od toga 19.000 dokumenata, 37.000 fotografija, 728 trodimenzionalnih predmeta. Uglavnom trodimenzionalni su predmeti uništeni ili otuđeni.

ETNOLOŠKI ODJEL

Jedan od najstarijih odjela Muzeja Hercegovine, koji je najviše stradao, *Etnološki je odjel*. Potpuno je uništeno ili nestalo oružje iz turskog i austrijskog perioda, oštećeni su tekstil, drvo, metal, keramika i kost. Etnološki je odjel imao 32.000 trodimenzionalnih predmeta. Dio tih predmeta bio je eksponiran na postavci *Prošlost Mostara* i potpuno je nestao.

ODJEL KNJIŽEVNOSTI

Odjel književnosti ušao je u sastav Muzeja Hercegovine 1964. godine. U Odjelu bilo je pet stalnih postavki: Štamparsko-izdavačka djelatnost Mostara od 1872. do 1941. godine, Život i djelo Hamze Hume, Život i djelo Alekse Šantića, Spomen-sobe Alekse Šantića i Svetozara Čorovića. Knjižnica Odjela bila je bogata i raznovrsna. Sve izložbe Odjela književnosti i Povijesnog odjela potpuno su uništene za srpske agresije na Mostar.

Odjel književnosti posjedovao je 7.500 jedinica.

KNJIŽNICA MUZEJA HERCEGOVINE

Istodobno, kad je osnovan Muzej, počela se formirati i knjižnica sa zadatkom da prikuplja knjižni fond, koji se odnosi, prvenstveno, na područje Hercegovine. Knjižni fond obuhvaća publikacije iz povijesti, arheologije, etnologije i književnosti, uglavnom za kustose Muzeja, te znanstvenih i kulturnih djelatnika, studenata i učenika. Knjižnica je imala preko 6.000 monografija i 96 naslova periodika, uglavnom stručnih muzejskih publikacija. Knjižni je fond obrađen po suvremenim bibliotečkim pravilima i ima abecedni, stručni, topografski i, posebno, bogat predmetni katalog.

Muzej je imao dobro opremljenu preparatorsku radionicu i fotolaboratorij. Muzejski objekti bili su locirani na području koje je bilo pod srpskočetničkom okupacijom i na prvoj crti bojišnice, neposredno uz obalu Neretve, te su bili izloženi razornom djelovanju topništva. Rezultat je bio da je sedam od ukupno osam muzejskih objekata stradalo. Jedini objekt koji je donekle očuvan je Spomen-kuća Džemala Bijedića, u koju su preneseni ostaci eksponata s postavki, građa svih odjela, mobilije i ostali inventar Muzeja.

Preparatorska radionica Muzeja s cjelokupnom opremom potpuno je uništena.

Nakon smještaja preostale građe i inventara u Kuću Džemala Bijedića, ali poslije srpske agresije, sudsudina je svih muzealija još uvijek nepoznata. Detaljnije o ratnim štetama Muzeja bit će govora u nekoj drugoj prigodi.

Zustand des Museums der Herzegowina nach der serbischen Besetzung

Zusammenfassung

Der Verfasser erläutert den Zustand im Heimatmuseum nach der serbischen Besetzung auf Grund zugänglicher Angaben. Die Methode ist vergleichend, komparativ: einst und jetzt, wenigstens für das Inventar und die Museumsstücke mit bekanntem Kriegschicksal.